Posudek vedoucí na diplomovou práci Martiny Vokáčové *Vliv gramatických profilů českých substantiv na jejich osvojování nerodilými mluvčími češtiny*

Diplomová práce Martiny Vokáčové se zaměřuje na oblast, v níž se protínají důležité a dynamicky se rozvíjející oblasti lingvistiky – usage-based kognitivní přístup a výzkum osvojování jazyka nerodilých mluvčích na bázi akvizičních korpusů. Specificky se práce zabývá otázkou, zda lze gramatické profily českých substantiv (gramatický profil se užívá v souladu s výzkumem L. Jandy a označuje soubor tvarů jednoho lemmatu seřazený sestupně podle frekvence jejich výskytu) chápat jako kognitivně reálnou entitu a nakolik mají frekvenční charakteristiky jednotlivých tvarů paradigmatu vliv na jejich užívání. Autorka k řešení této otázky přispívá tím, že sleduje dvacet nejfrekventovanějších lemmat (po pěti od každého rodu, u maskulin odlišuje animata a inanimata; zjišťováno podle SYN2015) a porovnává jejich gramatické profily (respektive jejich nejfrekventovanější tvary) s mírou chybovosti, která se v daných tvarech vyskytuje (zjišťováno podle akvizičního korpusu nerodilých mluvčích češtiny CZESL). Autorka předpokládá, že pokud má gramatický profil substantiva v užívání nějaký efekt, budou nerodilí mluvčí ve frekventovaných pádech dělat méně chyb než v pádech méně frekventovaných.

Výsledky práce jsou slibné: za prvé podporují výchozí předpoklad, za druhé – s oporou o odbornou literaturu zabývající se mentálními reprezentacemi gramatických rysů a frekvenčními efekty – umožňují vysvětlit odchylky od něj (odkazem na vliv typové frekvence nebo významnost nominativního tvaru v reprezentaci nerodilých mluvčích jazyka). Stejně zajímavý je návrh oboustranné predikce, že pozice v gramatickém profilu umožňuje odhadovat míru chybovosti, ale zároveň že ze specifické chyby by bylo možné predikovat typ gramatického profilu. Všechny tyto pilotní výsledky by si zasloužily v budoucnu podrobnější zkoumání. Práce je celkově cenná z několika důvodů: je jedním z prvních soustavných pokusů uplatnit koncept gramatických profilů ve výzkumu češtiny a zároveň z prvních pokusů vytěžit akviziční korpusy češtiny ve specificky zaměřeném tematickém výzkumu (o obtížích, které akviziční korpusy v současné úrovni zpracování při takto zaměřeném výzkumu přinášejí, autorka v práci podrobně a užitečně pojednává).

Hlavním nedostatkem práce je její textové zpracování: autorka (jak napovídá úvod a závěr práce) píše pregnantním a úsporným stylem, který kombinuje přesnost vyjádření s elegancí. Bohužel se obávám, že pro jakéhokoliv badatele, který se nezabývá stejným tématem, jsou naproti tomu mnohá místa ve výzkumné části na hranici srozumitelnosti. Mělo by být například více a lépe vysvětleno, proč se pro výzkum gramatický profil redukuje a jaké to má důsledky, proč se sleduje korelace mezi nejfrekventovanějšími tvary v korpusech SYN2015 a v CZESL, celkově detailnější rozpracování by si zasloužila prezentace výsledků a jejich interpretace (porovnání výsledků s dosavadním výzkumem, otázka specifických sémantických vlastností zkoumaných lemmat, diskuse k vlivu typové frekvence). Druhým aspektem toho, jak je práce napsána, který je nutno zmínit, jsou četné formální a pravopisné chyby (interpunkce, chybějící slova, chyby ve shodě). Oba tyto rysy zpracování práce zbytečně snižují kvality navrženého a provedeného výzkumu, který je zaprvé relevantní a za druhé dobře provedený.

Otázky k obhajobě:

1. Gramatickým profilem je obvykle chápán celý soubor tvarů paradigmatu s frekvenčními charakteristikami. Autorka ve výzkumu pracuje s třemi/dvěma tvary

nejfrekventovanějšími. Prosím autorku, aby vysvětlila, proč tak ve výzkumu činí a k jakým důsledkům to podle ní ve výzkumu vede.

2. Prosím autorku, aby přesněji vysvětlila, jak chápe pojem klastr a jak se podle ní vztahuje k pojmu gramatický profil.
3. Mohla by autorka při obhajobě explicitně porovnat výsledky, k nimž dospívá ve svém výzkumu K. Schöne, která se jako první soustavně u nerodilých mluvčích češtiny zabývá podobnou problematikou, a výsledky vlastního výzkumu?
4. Prosím autorku o podrobnější komentář k otázce „Dala by se [na] rozsáhlejším vzorku podle distribuce chyb seskupit do stejného klastru jako podle nejčetnějších pádů?“ O jaký alternativní návrh k výzkumné otázce se přesně jedná a na základě jakých příkladů k němu autorka dospívá? Jak by pak vypadala výzkumná otázka?

Diplomová práce Martiny Vokáčové splňuje požadavky kladené na závěrečné práce a doporučuji ji k obhajobě. V případě zodpovězení otázek při obhajobě navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 7. 9. 2016

Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.